

Plaatsvervangend hoge commissaris te Djakarta (Gieben) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 15 mei 1950

Mede voor Drees en Stikker.

Hoogstraten en Deinse keerden Zondagavond Djakarta terug. Hun verslag volgt bij mailrapport.

De moeilijkheden te Ambon zijdens RMS ontvangen hadden voornamelijk volgende oorzaken:

1. Geraaktheid RMS dat HC zijn vertegenwoordigers niet officieel als zodanig bij RMS had geïntroduceerd.
2. Hoogstraten en Deinse werden ervan verdacht handlangers RIS te zijn in die voege dat HC op verzoek RIS poging deed Nederlanders uit Ambon evacueren teneinde een te volgen militaire actie RIS makkelijker maken. Reeds feit dat zij uit Djakarta kwamen wekte wantrouwen. Dit werd versterkt door publicatie RIS Min. Defensie als zou evacuatie Nederlandse burgers door Sultan en Andreae zijn voorbereid.
3. Bij RMS bestaande vrees dat evacuatie Nederlanders als nodig op grond van voor Nederlanders bestaand levensgevaar, gepubliceerd zou worden. Het in mijn 50 genoemde nog steeds te traceren radio-omroepbericht inzake 2 vermoorde Nederlanders te Ambon versterkte die vrees.

Ook van zijde Ned. bevolking stond men aanvankelijk niet gunstig tegenover denkbeeld evacuatie, doordat men in zijn geïsoleerde positie van werkelijke situatie geen inzicht had en bovendien gezien o.a. arrestaties Nederlanders te Makassar, zeer wantrouwend stond tegenover de na de evacuatie door RIS tegen de evacuee's in te nemen houding.

Tenslotte toestemming tot evacuatie gekregen doordat Schotborgh zeer sterk gespeeld heeft op het onder alle Ambonezen krachtig levende gevoel van saamhorigheid met KNIL. Op Ned. burgerbevolking geen enkele pressie uitgeoefend. Voldoende was hun uiteenzetting geven van politieke situatie en gevolgen, vooral op voedselgebied, die voor Ambon uit door RIS onvermijdelijk te treffen maatregelen moesten voortvloeien. Van de Indonesische burgers slechts een Javaanse politie-inspecteur geëvacueerd.

Ambon-expeditie biedt voor onwelwillenden vele aanknopingspunten voor tendentieuze en voor Ned. onaangename publicaties. Vanmiddag geef ik dus aan Nederlandse journalisten backgroundinfo.

Vanmorgen ben ik Hatta verslag gaan uitbrengen. Kreeg van hem toestemming om aan Nederlanders aan boord Kota Inten ter geruststelling iets te seinen in deze geest dat zij, die bij tot standkoming RMS niet rechtstreeks betrokken geweest, niet voor aanhouding of onaangename bejegening beducht hoeven te zijn.

Tevens drong ik nogmaals (mijn 14) bij Hatta aan om ten spoedigste positieregeling evacuee's onder ogen te doen zien. Voorts wees ik hem op probleem van zich buiten Ambon bevindende afvloeiende KNIL-militairen, die steeds dringender insisteren naar Ambon te mogen afgevoerd en voor ons onhandelbaar worden. Wees op desbetreffende bepaling RTC en op haard van onrust die wij aanhouden dier afvloeiende Ambonezen in doorgangskampen zou ontstaan. Hatta helde er ondanks de tegen overbrenging naar Ambon aan RIS-zijde voor de hand liggende bezwaren toe over, toch verzoek Ambonezen in te willigen. Hij wil dat met Sultan bespreken. Deelde Hatta ook mede dat legerleiding zich nu op standpunt stelt dat de te Ambon achtergebleven garnizoensleden geen deel van KNIL meer uitmaken. Hatta begreep dat. Een moeilijkheid daarbij in handen miters op Ambon bewapening en uitrusting achtergebleven die wij volgens RTC aan RIS moeten overdragen. Hatta roerde dat punt niet aan en ik begon er dus niet over. Wel besprak ik het met Buurman. Kom daar nader op terug.

Nu onze expeditie naar Ambon afgelopen, blijft toch vraag wat wij ter oplossing tragische conflict kunnen ondernemen, met name of het mogelijk zou zijn Unci erbij te doen optreden. Daarover sein ik afzonderlijk.